

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

AANBEVELING

**INZAKE HET STIMULEREN VAN DE CULTUUR- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN
NAAR AANLEIDING VAN DE STUDIE "WETENSCHAP ALS CULTUUR".**

**AANBEVELING INZAKE HET STIMULEREN VAN DE CULTUUR- EN GE-
DRAGSWETENSCHAPPEN NAAR AANLEIDING VAN DE STUDIE
"WETENSCHAP ALS CULTUUR".**

1. Achtergrondsheets
2. Het rapport "Wetenschap als cultuur"
3. Synthese van de problematiek
4. Aanbevelingen

*****

1. Achtergrondsheets

In het voorjaar 1992 gaf de VRWB een ad hoc werkgroep de opdracht de specifieke kenmerken en problemen te analyseren voor het brede domein van de cultuurwetenschappen. Deze werkgroep is uitgegaan van een algemeen ervaren verdrukking van de Cultuur- en Gedragwetenschappen en stelde een aantal innoverende en remediërende maatregelen voor. Om de vaststellingen en voorstellen te documenteren heeft de VRWB een onderzoeksopdracht uitbesteed aan de onderzoekers Marc Demey (promotor), Tom Claes en Johan Braeckman (Vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschap RUG). Over het onderzoek verscheen een rapport "Wetenschap als Cultuur", dat in boekvorm verspreid werd. De commissie Wetenschapsbeleid (CWB) kreeg tijdens haar vergaderingen van januari en februari grondig toelichtingen van zowel de auteurs als van de leden van het begeleidingscomité. De voorliggende aanbeveling werd op basis hiervan in de CWB voorbereid en door de VRWB in zijn vergadering van 14 september 1995 goedgekeurd.

2. Het rapport "Wetenschap als cultuur"

De VRWB spreekt haar bijzondere waardering uit voor het geleverde werk :

- (1) Een massa kwantitatieve gegevens werd verzameld. Dit was zeker geen sinecure, gezien de systematisch lamentabele toestand van het statistisch materiaal terzake.
- (2) Kwalitatief is deze tekst bijzonder sterk uitgewerkt. De inspiratie wordt ondermeer geput uit een brede bevraging, die zich ook heeft gericht tot onderzoekers uit andere wetenschapstakken. Alhoewel de groep geraadpleegde onderzoekers slechts een beperkte doorsnede is, geeft dit onderdeel toch een goed beeld van wat bij de onderzoekers leeft. Naast een scherpe probleemanalyse, biedt de tekst ook een gron-

dige bezinning, gesteund op een ruime bibliografie, betreffende de culturele integratie van de wetenschap, de interdisciplinariteit, de noodzakelijke overbrugging van de kloof tussen twee culturen. Ook de evaluatiecriteria in de Cultuur- en Gedragswetenschappen zijn het onderwerp van een originele analyse.

(3) Er worden bewust slechts een aantal suggesties aangeboden die nooit de indruk wekken dat pasklare oplossingen voor het grijpen liggen. In deze zin is dit dus een bijzonder eerlijk rapport dat zich onthoudt van elke vorm van partijdige aanbeveling. In navolging van het eerste rapport van de werkgroep wordt misschien iets teveel de nadruk gelegd op een nieuw in te stellen instituut, en op het belang van de wetenschapsgeschiedenis ter overbrugging van de genoemde kloof tussen twee culturen.

(4) Er dient wel opgemerkt dat de differentiatie tussen de verschillende sectoren in de Cultuur- en Gedragswetenschappen onvoldoende is benadrukt, zo ondermeer het onderscheid tussen de problematiek in de Taal- en Cultuurwetenschappen enerzijds en deze in de Maatschappijwetenschappen anderzijds .

3. Synthese van de problematiek

Steunend op deze tekst en met aandacht voor interessante gegevens in het recent verschenen Nederlands rapport, kan de problematiek van de Cultuur- en Gedragswetenschappen als volgt kort samengevat worden:

(1) Algemene onderschatting van de maatschappelijke relevantie van de Cultuur- en Gedragswetenschappen: Het belang van de Cultuur- en Gedragswetenschappen ligt niet enkel op het traditioneel historisch vlak (als grondslag en bewaarders van cultuur), maar dient ook gezien te worden als noodzakelijke aanvulling bij iedere maatschappelijke vernieuwing: de studie van de menselijke aspecten van technologie en wetenschap vormen een essentiële en dynamische bijdrage tot de zingeving in onze samenleving. In dit perspectief dient ook een vruchtbare dialoog tussen beide wetenschappelijke "culturen" gestimuleerd te worden.

(2) Moeilijke basiscondities voor wetenschapsbeoefening in de Taal- en Cultuurwetenschappen: De grote en steeds groeiende onderwijsdruk, alsook de ongunstige verhouding onderwijsbelasting/personeel, leidt onvermijdelijk tot een vermindering van onderzoeksaanvragen, tot minder "gedurfde" aanvragen, eventueel tot minder kwaliteit. Voor de Taal- en Cultuurwetenschappen bedraagt over de laatste 4 jaar de stijging van het aantal studenten 46% (tabel 31, pag.128), terwijl het personeelskader niet even snel kan worden aangepast.

(3) Onderfinanciering (vooral wat de externe financieringsbronnen betreft) en evolutie in dalende lijn. De daling van het relatief aandeel van de Cultuur- en Gedragsweten-

schappen is vooral aan twee factoren te wijten:

- De creatie van nieuwe financieringsbronnen die weinig toegankelijk zijn voor de menswetenschappen (voornamelijk geormerkte financiering).
- Het geringe stijgingsritme van de niet-georiënteerde middelen en de in internationaal perspectief ondermaatse situatie van het universitaire luik binnen het Vlaamse onderwijsbudget. Dit heeft a fortiori zijn effect op de sector van de Cultuur- en Gedragwetenschappen sector, die tot nu toe nagenoeg volledig geleefd hebben van de eerste geldstroom. Omwille van de stijgende onderwijsopdracht wordt het onderzoekspotentieel haast volledig hierdoor opgeslorpt.

(4) Het criterium maatschappelijke relevantie zoals gehanteerd door de beheerders van de financieringsbronnen werkt sterk in het nadeel van de Taal en Cultuurwetenschappen wat het maatschappelijk luik betreft, in dat van de Maatschappijwetenschappen voor het fundamentele luik.

(5) De specificiteit van wetenschapsbeoefening in Cultuur- en Gedragwetenschappen, traditioneel omschreven als meer individueel, meer "ambachtelijk", kleinschaliger, minder toepassingsgericht, goedkoper qua infrastructuur maar tijdrovender. Dit gaat ook gepaard met een verschillende publicatiestijl (o.m. meer op boeken georiënteerd) en dient op een specifieke manier geëvalueerd te worden.

4. Aanbevelingen

Een eenvoudige verhoging van de middelen is noodzakelijk, maar niet voldoende om de problematiek van de Cultuur- en Gedragwetenschappen op te lossen. Naast een volgehouden beklemtoning van kwaliteitseisen zijn structurele innovaties nodig. De aanbevelingen richten zich tot de verschillende beslissingsniveaus: de Cultuur- en Gedragwetenschappen zelf, de universiteiten en de beleidsorganen.

(1) Naar de Cultuur- en Gedragwetenschappen toe :

- doctoraten aanmoedigen, omkadering en begeleiding bevorderen;
- aantal goede en goed opgestelde projectaanvragen opdrijven en oog hebben voor continuïteit, ondermeer door het postdoctorale niveau uit te bouwen;
- naast éénmansprojecten, ook grotere projecten met duidelijke nationale en

internationale samenwerkingsverbanden stimuleren; dit zou kunnen leiden tot grotere onderzoeksgroepen en gemeenschappelijk beheer van de middelen;

- duidelijker streven naar zinvolle interdisciplinariteit en internationalisatie (o.m. op vlak van publicatiebeleid);
- meer zorg besteden aan de doorstroming van de culturele en maatschappelijke relevantie van de vraagstelling en de resultaten;
- bovendien het belang blijven beklemtonen van onderzoek in de Cultuur- en Gedragwetenschappen ten behoeve van het Nederlands taalgebied en Vlaanderen in het bijzonder.

(2) naar de universiteiten toe :

Voor alle studierichtingen, de Cultuur- en Gedragwetenschappen inbegrepen, moet de onderwijsdruk verminderen door

- een verhoogde basisfinanciering en daarmee een betere personeelsomkadering voorzien
- realistischere studieprogramma's, afgestemd op de reële omkadering en zodanig dat de onderzoeksfunctie van het academisch personeel niet in gedrang wordt gebracht;
- diversificatie van onderwijsvormen, waardoor er meer ruimte kan komen voor bv. sabbaticals
- interne en interuniversitaire samenwerkingsverbanden stimuleren.

(3) naar het beleid toe :

(1) Er dient een structurele oplossing te worden gevonden ter verhoging van de basisfinanciering beschikbaar voor het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten, daar dit de kredieten zijn waarop het gros van het onderzoek in de Cultuur- en Gedragwetenschappen stoelt.

(2) Dringende inhaaloperatie voor de lamentabele financiële toestand. Dit zou het best gebeuren door het creëren, in het kader van het NFWO, van substantiële bijkomende middelen voor de Cultuur- en Gedragwetenschappen, bestemd voor doctorandi, voor post-doc-mandaten en voor projecten. Op dit vlak is een gestadig uitgebouwde actie te verkiezen boven een éénmalige parachutage van spectaculaire middelen en mandaten.

(3) Daar waar het herstellen van de eerste geldstroom het fundamenteel aspect van de Maatschappijwetenschappen zal ondersteunen dient ook dringend het beleidsondersteunend en gericht onderzoek uitgebreid te worden tot het maatschappelijke aspect van de Taal- en Cultuurwetenschappen, zoals bv. het media-beleid, onderwijs, ethische aspecten in het welzijnsbeleid, ...

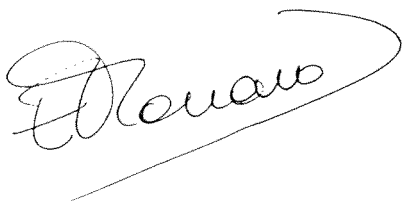
Onderzoeksprojecten in dit kader kunnen slechts toegekend worden na een publieke oproep tot voorstellen. Bij de evaluatie hiervan dienen naast beleidsrelevante ook strikt wetenschappelijke criteria te worden gehanteerd.

(4) Het creëren van een platform dat als aanhechtingspunt functioneert voor projecten, samenwerkingsverbanden, onderzoeksmandaten, sabbaticals, ... De recent gecreëerde Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschappen van het NFWO, spijtig genoeg nog te gering in aantal, zijn in dit verband een aanbevelingswaardig initiatief.

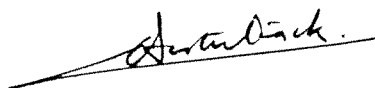
(5) Alle financierende instanties zouden in het bijzonder een inspanning moeten leveren om de ongelijkheid ongedaan te maken, zij zouden moeten projecten creëren van hoogstaande kwaliteit voor langere duur (4 à 6 jaar) en deze met voldoende middelen ondersteunen.

(6) Eerder dan over te gaan tot het creëren van een nieuw interdisciplinair onderzoekscentrum, dienen de financierende instanties voor de nodige stimulansen te zorgen voor:

- * nauwere samenwerking met bestaande internationaal performante centra;
- * concentratie van mensen en middelen rond welbepaalde thema's voorgesteld door de onderzoekers (onderzoekers met opdrachten, eerder dan infrastructuur en gebouw);
- * interdisciplinaire onderzoeksgemeenschappen (in brede zin) in het NFWO.

Dr. ir. Elisabeth Monard
Secretaris

Prof. dr. ir. André Oosterlinck
Voorzitter